

MUSEUMWIJZER

ST. –ELISABETHSHOF

LEUDALMUSEUM

en

NATUUR - EN MILIEU EDUCATIEF CENTRUM

- 1. INLEIDING**
- 2. MAQUETTE VAN “HET LEUDAL”**
- 3. VERZAMELINGEN VAN HET LEUDALMUSEUM**
 - 3.1. ARCHEOLOGIE**
 - 3.2. HEEMKUNDE**
 - 3.3. ALGEMENE HISTORIE**
 - 3.4. WERELDOORLOG II. 1940 - 1945**
 - 3.5. FAUNA**
- 4. WISSELTENTOONSTELLINGEN**

NOVEMBER 2005.

- 1. INLEIDING**

Het eerste “LEUDALMUSEUM” was gevestigd in de voormalige Lagere School te Nunhem. Dit werd op 4 juli 1981 officieel geopend.

Omdat deze ruimte echter al spoedig te klein was vond in 1984 een verhuizing plaats naar de zolderverdieping van het Trefcentrum “ALDENGHOOR” te Haelen. Ook deze ruimte was gezien oppervlakte en bereikbaarheid niet ideaal en daarom werd verder gezocht naar een meer passende gelegenheid.

Deze is uiteindelijk gevonden in de voormalige hoeve, annex café en watermolen “St. Elisabeth” midden in het fraaie Leudal aan de weg Roggel-Haelen.

Het cafégedeelte is in 1994 verbouwd tot restaurant “ST.ELISABETHSHOF”

In 1996 is het schuurgedeelte in een samenwerkingsverband tussen de Gemeente Haelen en de Stichting “Studiegroep Leudal e.o.” verbouwd.

Hier is nu gevestigd het **LEUDALMUSEUM** en het **NATUUR- MILIEU- EDUCATIEF CENTRUM** eveneens genoemd “**ST. -ELISABETHSHOF**”.

Op 11 oktober 1996 werd de officiële opening verricht door de gouverneur van Limburg, baron Van Voorst tot Voorst.

Voor het beheer en de exploitatie van het centrum werd een Beheersstichting ingesteld waarin deelnemen de Gemeente Haelen en de Studiegroep Leudal e.o.; deze laatste als hoofdgebruiker van het centrum.

Over de geschiedenis van het museumgebouw valt het volgende te vermelden:

Omstreeks 1212 werd te Nunhem op de plaats genaamd VREEHOLT een klooster voor de Orde van de Cauliten gesticht door Dirk van Altena zoon van de Heer van Horn.

Op wens van de stichter werd dit klooster in 1240 toegewijd aan de H. Maagd Maria en aan de H. Elisabeth van Thüringen en de naam werd gewijzigd in “ELISABETHSDAL”.

Bij de stichting werd aan het klooster door de Heer van Horne een watermolen in erfpacht gegeven, gelegen “OP WIERE” aan de Zelsterbeek. In 1278 werd deze molen verplaatst naar de huidige plek aan de Leubeek tegenover het klooster.

De molen werd door de kloosterlingen verpacht aan de molenaars die de eigenlijke werkzaamheden uitvoerden, onerlandere aan de familie Vermeulen en opvolgers.

Dit was een zogenaamde Banmolen; de inwoners van Roggel waren verplicht hier hun graan te laten malen op straffe van boete, uiteraard tot voordeel van het klooster.

Hierover ontstonden in de loop van de tijd verschillende geschillen en omstreeks 1700 kwam een deel van de inwoners dan ook in verzet tegen deze verplichting.

Bij de komst van de Fransen in 1794 werd het klooster onteigend en deze toestand

opgeheven.

In de 19e en 20e eeuw was de molen eigendom van verschillende notabele families; achter-eenvolgens: Van Mulbracht, Beerenbroek en Geenen.

De laatste molenaar was P. Scheres die in 1942 verongelukte.

Op 15 november 1944 werd door de Duitsers de brug over de Leubeek en daarmee ook de Elisabethmolen opgeblazen, daags voor de bevrijding van Midden-Limburg door het Engelse Leger. De molen is nadien niet meer opgebouwd waardoor een einde kwam aan bijna 700 jaar molengeschiedenis.

Bij de verbouwing in 1996 van schuur tot Museum en NME Centrum is het gehele binnengedeelte gesloopt en er is een grote kelder gebouwd als opslagplaats voor het museum. Het interieur is geheel vernieuwd. Er is een zolderverdieping met vide aangebracht en een traplift voor minder validen. Het dak is van beschot voorzien en opnieuw gedekt.

De ingang is van een hardstenen omlijsting en een overkapping voorzien. In de nis boven de ingang is een beeld geplaatst van de **H. ELISABETH van THURINGEN** (1207 -1231) (ook wel H. Elisabeth van Hongarije genoemd).

Dit beeld is in 1996 bij de opening van het centrum geplaatst. Het is gemaakt van keramisch materiaal bij ST.JORIS in Beesel naar het voorbeeld van een bestaand houten beeld uit het tegenover gelegen klooster St.Elisabeth.

Zij is afgebeeld als vorstin met haar schoot vol rozen (verwijzing naar het bekende rozenwonder) en met een brood in de hand als symbool voor de goede gaven die ze uitdeelde.

In de benedenverdieping van het centrum is bij de ingangsbalie een documentatie- en leeshoek ingericht, het "**LAESHEUKSKE JO SMEETS**" (1931 -1992) als herinnering aan een van de eerste leden van de Studiegroep Leudal e.o. vooral geliefd door zijn bijdragen aan volksverhalen in het tijdschrift "**ROND HET LEUDAL**".

Deze uitgave van de Studiegroep is naast andere tijdschriften, boeken en folders over natuur, milieu e.a. in het Laesheukske in te zien en te koop.

Via affiches, folders en andere aankondigingen wordt informatie gegeven over diverse activiteiten in de regio.

In de **EDUCATIEVE RUIMTE of LABORATORIUM** zijn een aantal werkbladen en microscopen opgesteld. Onder begeleiding kunnen groepen scholieren en ook andere geïnteresseerden, b.v. instellingen die cursussen geven over natuur en milieu hier proeven en onderzoeken doen b.v. bodem- en plant- en dieronderzoek.

De expositieruimten in de benedenverdieping zijn vooral bedoeld voor wissel-tentoonstellingen over natuur- en milieu, heemkunde, archeologie e.a..
In deze ruimte is de maquette van het Leudal opgesteld.
Ook Staatsbosbeheer heeft hier een stand.

Op de bovenverdieping is het eigenlijke **LEUDALMUSEUM** gevestigd.
De onderwerpen die hier in een aantal kasten en tableaus aan de orde komen zijn:

- Archeologie
- Heemkunde
- Algemene historie
- Wereldoorlog II. 1940 - 1945

Ook is een Vergader- en audiovisuele ruimte op deze verdieping ingericht. Hier worden lezingen en cursussen gehouden, waarbij gebruik gemaakt kan worden van diaprojector, video, overheadprojector.beamer e.d.

Hier is ook de **Bibliotheek** en het documentatiecentrum van de Studiegroep ondergebracht

De Werkgroep Digitale Communicatie heeft hier verschillende computers in gebruik voor opstelling van presentaties en teksten.

De kelder van het gebouw is ingericht als bewaarplaats van museumobjecten die tot de kerncollectie behoren en niet permanent tentoongesteld worden, maar bijvoorbeeld in wisselexposities gebruikt worden.

Het **NATUUR-MILIEU-EDUCATIEF CENTRUM** is gevestigd in de benedenverdieping. Het doel van dit Centrum is bewustmaking van de natuurlijke rijkdommen van de aarde door het aanreiken van kennis en het kweken van interesse en respect voor de natuur.

Aan het Centrum zijn enkele educatieve medewerksters verbonden. Zij richten zich voornamelijk op het primair onderwijs in de Leudalgemeenten Haelen, Heythuysen en Roggel en Neer en het begeleiden van vrijwillige natuurgidsen voor groepen bezoekers van het Leudal.

Voor inrichting en onderhoud van de tuin staat borg de **“VERENIGING ECOLOGISCHE LEEF- EN TEELTWIJZE” (VELT)**.

Het gedeelte achter het museum is als heemsiertuin en biologische moestuin

aangelegd voor het kweken van inheemse groenten, kruiden en bloemen als voorbeeld voor een natuurlijke teeltwijze

In het aan de noordzijde van het gebouw gelegen tuingedeelte is een sloot gegraven om het regenwater van het dak op te vangen en daardoor een natuurlijk-vochtig milieu te creëren voor amfibieën. Dit gedeelte is ingericht als een mini-biotoop van het Leudal

Ter verbreding van de basis voor natuureducatie is in 1999 naast de tuin een bijenstand: 't **RAOTEHOES** (honigraten, ontwerp Jo Rutten en Sjra Hansen) gebouwd door leden van de Imkersbond en de Studiegroep. Zij zorgen ook voor de exploitatie en verzorging van de hierin geplaatste bijenkasten en -volken.

Op het plein voor het Museum is op 8 maart 2001 een **MONUMENT VAN VERDRAAGZAAMHEID** onthuld als blijvende herinnering aan de strijd die in en boven het Leudalgebied gevoerd werd in de oorlogsjaren 1940-1945 waarbij honderden jonge mensen in dienst van hun vaderland en ver van huis hun leven verloren. Dit monument herinnert aan de verschrikkingen van de oorlog waarin mensen het slachtoffer werden van de onverdraagzaamheid van hun leiders en anderen die offerbereidheid hadden hen daarvan te bevrijden.

Het is ontworpen door de beeldhouwster **Thea Houben** uit Roggel en bestaat uit een gebogen bronzen zuil met naar alle windstreken wegvliegende meeuwen als symbool voor de hierbij betrokken naties, en het is geplaatst op een voet van keistenen waarvan het aantal (687) duidt op de geallieerde en Duitse militairen die in en rond het Leudalgebied in deze periode zijn omgekomen.

2. MAQUETTE VAN “HET LEUDAL”

De maquette van het Leudal geeft een indruk van het hart van dit gebied waarin de drie voornaamste hoofdbeken samenkomen.

De totale oppervlakte van het stroomgebied van de Tungelroyse beek is circa

45.000 ha. waarvan het eigenlijke Leudalgebied ruim 2.000 ha omvat.

Laatstgenoemd gedeelte bestaat vooral uit bos- en natuurgebied, afgewisseld met graslanden en akkers.

Op de maquette is een gebied van circa 300 ha. aangegeven. Ze is ontworpen door de Hornse kunstenaar **Theo van der Linden** (+ 2005) die er samen met leden van de Studiegroep verschillende jaren aan heeft gewerkt om alles zo natuurgetrouw mogelijk weer te geven. De situering van gebouwen en beplantingen is door hem in het terrein zorgvuldig gecontroleerd. Het werd uiteindelijk voltooid op 30 juni 1981.

De maquette is gebouwd op lengteschaal 1:1.000, hetgeen betekent dat 1 cm. in werkelijkheid 10 meter in het terrein is. Omwille van de hanteerbaarheid bij verplaatsingen is ze uit drie delen samengesteld die aan elkaar sluiten.

De ondergrond bestaat uit verschillende lagen hout, afgedekt met een gipsmengsel om de hoogteverschillen aan te geven. Ook de beken en dalen zijn verdiept weergegeven, waarna de wegen en de cultuurtoestand, zoals gras- en bouwland, bosgronden en natuurgebieden hierop zijn geschilderd

Daarna is met miniatuurbouw de bestaande bebouwing, zoals boerderijen, woningen, kerken kapellen, klooster, kasteel en kassen weergegeven

Met enkele duizenden miniatuurboompjes gemaakt van papiermaché zijn dan de uitgestrekte bossen en overige beplantingen aangeduid.

Op de westzijde van de maquette is weergegeven het klooster "**St. Elisabeth**"(2) met de boerderij **Kloosterhof** (3) en de verharde weg Roggel- Haelen met daaraan gelegen het **LEUDALMUSEUM** en **N.M.E.CENTRUM** en het Restaurant.

De noordzijde wordt begrensd door de verharde Leudalweg langs het bosgebied.

In de noordwesthoek van dit gebied ligt de **Zelsterhof**.(4)

Aan de oostkant is nog een gedeelte van de buurtschap **Kinkhoven** (12)opgenomen.

De zuidgrens tenslotte ligt iets ten zuiden van de verharde Heideweg-St.

Ursulaweg in het bosgebied en buigt dan af langs de kern van Nunhem naar de Napoleonsweg bij de boerderij **Ghoor** (**Neyenghoor**)(11) om aan te sluiten bij de oostgrens door **Kinkhoven**.

In het middengebied van de maquette zijn van west naar oost aangeduid de **Zelsterbeek**, (stroomopwaarts **Roggelse Beek** genoemd) , en de **Tungelroyse** of **Leubeek** met de voormalige **St.Elisabethsmolen**(1), de **Koebrug**(15), de **St. Ursula-** of **Leumolen**(5), de **Litsberg**(14) en de **Zandvang**(13).

In het zuidelijk deel ligt bij Nunhem de **Haelense Beek** die bij Kinkhoven met de

twee eerstgenoemde beken samenkomt om de **Neerbeek** te vormen die dan bij Neer in de **Maas** stroomt.

Kenmerkende punten in **Nunhem(6)** zijn de **St. Servaaskerk(7)**, **Kasteel Nunhem en de kassen van Nunhems Zaahteeltbedrijf(8)**, de **St. Servaaskapel(9)** met het nabijgelegen restaurant en de boerderij **Vrijthof(10)**. Op deze maquette is het meest aantrekkelijke deel van het Leudalgebied in beeld gebracht.

3. VERZAMELINGEN VAN HET LEUDALMUSEUM

3.1 ARCHEOLOGIE

De Afdeling Archeologie is op de bovenverdieping ondergebracht in de vitrinekasten **1 t/m3**.

KAST 1.

Hierin wordt aan de hand van een aantal kenmerkende artefacten een overzicht gegeven van de thans in het Leudal bekende archeologische culturen vanaf de Oude Steentijd tot en met Romeins

Een archeologische cultuur is een herhaaldelijk voorkomende, min of meer constante combinatie van verschijnselen zoals grondsporen, voorwerpen en versieringsmotieven. Deze vormen de in ruimte en tijd begrensde neerslag van bepaalde menselijke groeperingen.

Deze culturen worden gewoonlijk genoemd naar de eerste vindplaats, het verspreidingsgebied, of een kenmerkend element, b.v. een werktuig of een bepaald type aardewerk.

Van de voor iedere cultuur kenmerkende artefacten is een kleine selectie uitgesteld.

Ook is een beknopt overzicht gegeven van de bewerkingsgang van ruwe vuursteen tot stenen werktuigen.

KAST 2.

In deze kast zijn een aantal voorwerpen geplaatst uit de IJzertijd, de Bronstijd en de Romeinse tijd .

Uit de IJzertijd zijn verschillende urnen, spinschijfjes, kralen en potjes en een La Ténezwaard uitgesteld.

De Bronstijd is vertegenwoordigd door enkele bronzen bijlen en restanten van urnen.

De Romeinse vondsten betreffen enkele handmaalstenen en ijzeren ploegpunten. Bovendien bevinden zich in deze kast nog enkele baggervondsten (zwaarden en hoefijzers) uit de Merovin-gische tijd.

KAST 3.

Hierin zijn ondergebracht Romeinse vondsten die gevonden zijn bij opgravingen in Neer en Buggenum. Dit betreft kook- en bewaarpotten, drinkbekers, schalen, fibula's, munten dakpannen en tegels.

Een groot gedeelte van deze vondsten is in bruikleen ontvangen van het Bonnefantenumuseum te Maastricht.

VITRINE "ROMEINS GRAF"

Deze vitrine geeft de situatie weer van het **Romeins Graf no.20** zoals dit werd aangetroffen bij een opgraving in 1980 op de Galgeberg te Buggenum.

Naast de crematieresten die waarschijnlijk in een doek werden gewikkeld zijn enkele aardewerkschaaltjes en een kruikje meebegraven.

INDELING TIJDPERKEN

Midden- en Late Oude Steentijd (Midden- en Laat Paleolithicum)

240.000 - 9.000 v.C.

1.	Mousteriën	45.000 v.C.
2.	Creswell	11.000 v.C.
3.	Tjonger	10.800 v.C.
4.	Ahrensburg	10.000 v.C.

Middensteentijd (Mesolithicum)

9.000 - 5.300 v.C.

5.	Tardenoisien	8.000 v.C.

Jonge Steentijd (Neolithicum)

5.300 - 2.100 v.C.

6.	Bandkeramiek	5.300 v.C.
7.	Rössener	3.800 v.C.
8.	Michelsberg	4.400 v.C.
9.	Seine - Oise - Marne	4.000 v.C.
10.	Klokbeker	2.700 v.C.

Bronstijd

2.100 - 700 v.C.

11.	Hilversum	1.800 v.C.

IJzertijd

700 v.C.- 50 na C.

12.	La Tène	50 na C.

Romeins

50 v.C. - 400 na C.

MIDDELEEUWS WIEROOKVAT

Een van de belangrijkste objecten in het museum is een bronzen **WIEROOKVAT** uit Neer.

Dit is in 1999 gevonden op het oude kerkhof te Neer naast de kerk. In verband met de bouw van een parochiehuis werden hier opgravingen uitgevoerd.

Het bijzondere hiervan is dat het waarschijnlijk nog stamt uit de Romaanse periode en gedateerd kan worden in de 11e of 12e eeuw. Gezien het bijzondere karakter van deze vondst is het extra geconserveerd en in een aparte opstelling in het museum geplaatst.

Het is thans eigendom van de Provincie Limburg en via het Provinciaal Depot Bodemvondsten in tijdelijke bruikleen gegeven aan het Leudalmuseum.

3.2. HEEMKUNDE

Deze afdeling is ondergebracht op de bovenverdieping in de vitrinekasten **4-5-6-7** en op enkele wandborden .

Op drie wandborden is een selectie opgehangen van oude gereedschappen, namelijk van de klompenmaker, de timmerman en de smid. Op enkele verhogingen hiervoor zijn een aantal oude landbouwwerktuigen uitgesteld, zoals een pik-en-zicht om graan te maaien, een dorsvlegel, enkele graanvaten en zeven, een karnton en karmolen, enz.

KAST 4.

In deze kast zijn enkele speciale activiteiten aangeduid door middel van de hierbij gebruikte oude werktuigen, namelijk:

- Vlasbewerking	- Bijenhouderij
- Maaien en oogsten van landbouwgewassen	- Schapenhouderij
- Visserij en wildklemmen	- Verlichtingsartikelen

KAST 5.

Hierin wordt een overzicht gegeven van huishoudelijke onderwerpen, verdeeld in de rubrieken:

- Aardewerk en Steengoed van 1300 tot 1900 n.C.
- Wasbehandeling van 1900 tot 1940 n.C. (wasbord -stampers- knijpers, enz.)
- Strijken (verzameling oude tot modernere strijkijzers)
- Bakken (broodbakvormen, wafelijzers, enz.)

KAST 6.

Deze omvat de afdelingen :

- Kleding vóór 1900 n.C.	- Kinderspeelgoed

Daarnaast zijn nog een aantal kleinere huishoudelijke artikelen tentoongesteld, zoals:

koffiemolen, warmwaterkruiken, haarkrultangen, stopgereedschap, enz.

KAST 7.

Deze bevat het onderwerp: - RELIGIOSA -, waarin een groot aantal religieuze artikelen is opgenomen ,zoals kruisbeelden, medaille, rozenkransen, kerkboeken, beelden ,enz.

In dezelfde kast is ondergebracht het onderdeel: - SCHUTTERIJ -, waarbij het

Koningszilver (1818 - 1931) van de voormalige Sacramentsschutterij van Neer de voornaamste plaats inneemt.

Tevens zijn uitgesteld het oude Reglement (1818) en het Boekhoudschrift, de kogelkist, schuttersmedailles, een schuttersbuks en geweren en sabels.

Naast de kast is een uniformpop van de Sacramentsschutterij opgesteld en aan de wand hangen enkele Schutterijvaandels .

In een aparte vitrine is opgehangen het Koningszilver van de Schutterij "St.Servatius"(in ruste) uit Nunhem van de jaren 1885 t/m 1897 en 1954 t/m 1967. Dit Koningszilver is in bruikleen ontvangen van het R.K.Kerkbestuur Nunhem

Ook het oude vaandel van de Fanfare "Philomena" (1923) uit Haelen, thans Harmonie, is hier tentoongesteld

3.3 ALGEMENE HISTORIE

In de vergaderzaal en bovenverdieping zijn een aantal historische kaarten tentoongesteld die een indruk geven van de ontwikkeling van het Leudalgebied en omstreken wat betreft de topografie, infrastructuur, begroeiing en ontginningsactiviteiten en bebouwingen.

Op het eerste paneel is een **Raaidoorsnede**, lengteschaal 1:1.000 van het **Leudalgebied van St.Elisabethshof tot aan de Maas bij Buggenum** opgehangen , waarop de veranderingen in topografie en begroeiing zijn aangegeven vanaf het begin van de jaartelling tot heden.(omstreeks de jaren 0, 1820, en 1980.) De bijbehorende topografische kaart geeft de ligging weer van deze Raaidoorsnede in het terrein.

HISTORISCHE KAARTEN, achtereenvolgens van de oudste tot de huidige kaarten van Midden-Limburg en het Leudalgebied.

KAART 1. ± 1550

Centraal Nederlands Limburg ten westen van de Maas.

Waarschijnlijk vervaardigd door Jacob van Deventer in de 2e helft van de 16e eeuw, omstreeks ± 1550 n.C

Kopie uit Kaartencollectie Rijksarchief Maastricht. KP 57. Afmetingen 86 x 77 cm.Zwart-wit.

Onvoltooide oudst bekende kaart van Midden-Limburg. Waarschijnlijk een Minuutkaart d.i. het eerste ontwerp waarop de Verklaring van de aanduidingen die

op de kaart zijn aangegeven nog ontbreekt.

Vroege poging om de algemene landschappelijke figuratie weer te geven. Afstanden en verhoudingen zijn nog niet exact wegens het ontbreken van voldoende meetgegevens

KAART 2. 1652

Noordelijk deel van het Bisdom LUIK met de Graafschappen LOON en HOORN door Nicolaas Visscher.

(Leodiensis Episcopatus pars Septentrionalis par Nicolaum Visscher. Amsterdam.)

Kopie uit Kaartencollectie van Koninklijke Bibliotheek te Brussel

Grote overzichtskaart van het noordelijk deel van Bisdom Luik waarop het grootste deel wordt ingenomen door het Graafschap Borgloon of Loon (Lossenem, Lootsz)

In de noordoosthoek is het Graafschap Hoorn of Horne (Hornanum) aangegeven.

De begrenzing is onnauwkeurig want Thorn, Kessenich Neeritter en Heel zijn ook hierbinnen aangeduid hoewel ze niet tot het graafschap behoorden.

Ook is geen onderscheid gemaakt tussen het eigenlijke Graafschap en de voogdijgoederen rond Weert en Nederweert.

Globaal zijn aangeduid de voornaamste steden en dorpen, kloosters en kastelen en hoofdwegen en waterlopen, waarbij de afstanden niet exact zijn. Ook plaatsnamen zijn soms niet correct

KAART 3. 1696.

GUELRE ESPAGNOLE. QUARTIER de RUREMUNDE.

Dans le DUCHESSE de GUELRE

(Overzichtskaart van het Spaanse Overkwartier Roermond van Gelre)

Dit kwartier omvatte grote delen van Midden- en NoordLimburg en het aangrenzende Duitse gebied met de steden Roermond (hoofdstad), Venlo, Straelen, Erkelenz en Gelder. (waarvan de naam Gelderland is afgeleid).

Het Overkwartier was de grootste staatkundige eenheid binnen de huidige provincie Limburg. Het was een zelfstandig gewest dat tot de Zuidelijke Nederlanden behoorde onder het gezag van de (Spaanse) Habsburgers.

Ook de aangrenzende gebieden, hoewel niet hiertoe behorende zoals het Graafschap Horn zijn op deze kaart aangegeven

Aangeduid zijn de voornaamste plaatsen, waterlopen en wegen, moerassen (de Peel) en enkele boscomplexen en woeste gronden.

KAART 4. 1744**Kaart van de Oostenrijkse Nederlanden van E.H. Frix..**

(Carte particuliere des environs de Venlo, Roermonde, Maeseick, Stochem, Sittart, Gangelte, Le Marais de Peel). Schaal 1:135.000. Zwart-wit. No5. Eindhoven-Maaseik.

Grote overzichtskaart. Globale aanduidingen. Hierop zijn verschillende Forten of schansen ,dit zijn landelijke versterkte vluchtplaatsen, aangeduid.

KAART 5. 1778**Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden. van Graaf de Ferraris.**

Bladen no 205 Nederweert-Meyel, no 206 Weerdt, no 207 Maeseyck, no 227 Swalmen, no 228 Roermond . Schaal oorspronkelijk 1:11.520, herleid tot 1:25.000.

Uitgave: Pro Civitate. Gemeentekrediet van België. 1965

Nauwkeurige opnamen van bebouwing , begrenzingen en topografie in het terrein.

KAART 6. 1806**Tranchotkaart.** Eerste topografische kaart van het gebied tussen Rijn en Maas.

In opdracht van Napoleon opgenomen door Franse geografen van het “Bureau Topographique des Departements Reünies” o.l.v. luitenant-kolonel Jean Joseph Tranchot in de jaren 1804-1813.

Voltooid in 1816-1820 o.l.v. generaal Freiherr Von Müffling.

Bladen no. 35 Heythuysen, no.39 Swalmen, no 45 Stevensweert, no 46 Roermond.

Schaal:oorspronkelijk 1:10.000 maar herleid tot 1:20.000.

Huidige uitgave 1:25.000.Uitgave: Gesellschaft fur Rheinische Geschichtskunde & Stichting Maastrandse Monografieën. 1967

Nauwkeurige topografische opnamen op basis van driehoeksmetingen en daardoor goed te gebruiken bij vergelijkingen met huidige situaties of wijzigingen in cultuurtoestand en bebouwingen .

KAART 7. 1859**Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden.**

Blad no 58. Roermond. Schaal 1:50.000. Zwart-wit. Opname Topografische Dienst.Delft

Begin van de ontginningsactiviteiten van woeste gronden en aanleg van nieuwe wegen en waterlopen. De Napoleonsweg en de kanalen Zuidwillemsvaart, Noordervaart en het Afwateringskanaal waren in voorafgaande jaren aangelegd

KAART 8. 1943

Topografische Kaart. Sheet 27 + 37. Tegelen - Roermond. Schaal 1:50.000. in kleur FirstEdition. (heel bijzonder)

Door Geallieerden vervaardigd in WO II aan de hand van bestaande oudere kaarten en eigen luchtverkenningen vóór de aanval op Duitsland.

Afkomstig uit het Engelse Leger na de bevrijding van Midden-Limburg in 1944..

KAART 9. 1955

Topografische Kaart. Blad no 58. Roermond. 1:50.000 . In kleur

Opname Topografische Dienst . Delft

Einde ontginningsactiviteiten. Groot gedeelte van de woeste gronden is in cultuur gebracht als bouw- en grasland. Kanaal Wessem-Nederweert en Julianakanaal aangelegd. Veel landwegen zijn al verhard.

KAART 10. 1978

Topografische Kaart. Blad no.58. Roermond 1:50.000. In kleur

Opname Topografische Dienst. Delft.

Aanleg van het Lateraalkanaal en de autoweg A2 omstreeks 1970.

Grote ontgrindingen in de Maasuiterswaarden.

Naast deze algemene kaarten zijn in de verzameling nog enkele bijzondere plaatselijke kaarten ondergebracht namelijk:

1. PLAN VAN HET HUIS GHOOR (Neer) voor verlegging van beken en verbetering van de afwatering van lage gronden behorende bij dit Huis omstreeks 1790.

2. PROCESSTUK OVER GRONDEN BIJ HOUTERHOF (Horn-Haelen) c.a. 1800. Minuutkaart door Laurens Wijnen, ghesworen Lantmeter tot Maeseijck.

De kaartverzameling wordt omlijst en gecompleteerd door een aantal foto's van historische monumenten en landschappelijke opnamen.

3.4 WERELDOORLOG II. 1940 - 1945**“VAN OEVER TOT OEVER”**

Met de ondertitel wordt aangegeven het gebied Midden-Limburg tussen de Maas, het kanaal Noordervaart en het kanaal Wessem-Nederweert.

In het gelijknamige boek dat in 1994 door de Studiegroep Leudal e.o. werd uitgegeven zijn de oorlogsgebeurtenissen in de jaren 1940 - 1945 van dit gebied beschreven. Het werd samengesteld door de “Werkgroep 2e Wereldoorlog”,

de heren Frits van Horne, Hugo Levels, Ad Muyris en Harrie Schuwirth. Bij de uitgave werd in 1994 in “Exaten” te Baexem ook een tentoonstelling over deze gebeurtenissen gehouden aan de hand van vier thema’s, namelijk:

- De Duitse inval op 10 mei 1940
- De luchtoorlog en de gevolgen in Midden-Limburg
- Vormen van verzet in de oorlogsjaren
- De frontperiode en de bevrijding van Midden-Limburg

Deze tentoonstelling is thans in beperkte vorm in het museum opgenomen waarbij de thematische opzet is gehandhaafd. Aan de hand van foto’s, kaarten en voorwerpen wordt een indruk gegeven van deze ingrijpende periode voor het Leudalgebied en omstreken.

Een maquette, met als ondergrond de topografische kaart van 1937 en aangevuld met miniaturen en symbolen geeft de situatie weer zoals deze in dit gebied was in de oorlogsjaren. Aan de hand van een gesproken tekst en met bewegende verlichting wordt een indruk gegeven van het verloop van de oorlogshandelingen en de gevolgen hiervan voor het Leudalgebied en omgeving in de periode 1940-1945.

Dhr.Schroën uit Baexem, thans wonende in Heythuysen heeft in 1998 een groot gedeelte van zijn privéverzameling oorlogssouvenirs (“Klein Overloon” genaamd) aan de Studiegroep Leudal e.o. geschonken. Dit betreft een uitgebreide verzameling wapens, onderscheidingen, gebruiksvoorwerpen, munten, foto’s, kaarten, tijdschriften en boeken (± 600 stuks) met enkele bijbehorende glazen vitrines en wandkasten voor opslag .

(N.B. een gedeelte van de overige nog gebruiksklare wapens is aan het museum van de Belgische Brigade Piron te Leopoldsburg geschonken)

Van de verzameling van dhr Schroën is een selectie in een vitrine in deze tentoonstelling geplaatst, het overige deel is opgeslagen om dit in wisseltentoonstellingen uit te stallen.

3.5 FAUNA

De afdeling Fauna wordt gevormd door de collectie opgezette vogels en zoogdieren van de Studiegroep. Deze zijn overwegend via schenkingen verkregen, meestal uit particuliere verzamelingen.

De vogelcollectie kan onderscheiden worden in; uilen, roofvogels, eksterachtigen, duiven, zangvogels en watervogels Hierbij behoort ook de uitgebreide collectie EIEREN van dhr L.MERTENS (NUNHEM). Dit betreft circa 250 stuks

vogeleieren, waaronder een aantal zeldzame exemplaren, die in Midden-Limburg en omstreken in in de periode 1930-1950 werden verzameld.

Tot de zoogdieren behoren o.a. : vossen, dassen, reeën, eekhorens en marterachtigen.

Deze verzamelingen zijn opgesteld in de expositieruimten, in de vergaderzaal en in de kelder om afhankelijk van het onderwerp, al of niet deel uit te maken van de wisseltentoonstellingen die hier gehouden worden,

DASSENHOL

Een van de vloervitrines in de expositieruimte is ingericht als een dassenholt met nestholte en toegangspijpen. Getracht is om een natuurgetrouwe weergave te maken van de situatie waarbij de jongen nog in het nest verblijven en de oude dassen op zoek gaan naar voedsel.

VLINDERVITRINE

In de tweede vloervitrine is een collectie opgezette tropische vlinders en kevers van dhr. Ph.Bossenbroek uitgesteld.

4. WISSELTENTOONSTELLINGEN

Deze worden op verschillende plaatsen in het museum gehouden.

Op de bovenverdieping in het museumgedeelte worden voornamelijk kleinere exposities getoond over archeologische opgravingen en -vondsten en over heemkunde en WO II.

In de expositiehallen vinden de grotere wisseltentoonstellingen plaats. Deze duren circa 3 tot 5 maanden.

Zo zijn in de afgelopen jaren o.a. wisseltentoonstellingen gehouden over klimaat en weersvoorspelling, milieuaspecten, flora en fauna van het Leudal, bijen en vlinders, oorlog en bevrijding, archeologische vondsten, boerderijbouw, heemkunde, de Maas, fototentoonstellingen van landschap en bebouwing, V.E.L.T.enz.